

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р **Илияна Марчева** - Институт за исторически изследвания – БАН,
за научната продукция на доц. д-р **Евгения Калинова** - катедра „История на
България“, Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“,
участник в конкурс за присъждане на академичната длъжност „професор“

Научното творчество на доц. д-р Евгения Калинова наброява 115 работи, като от времето на хабилитацията ѝ през 2001 г. до 2011 г. то обема 77 книги, студии, статии, рецензии, документални сборници, учебници. Впечатляват чисто научните по своя характер трудове - 5 монографии и книги, една част от които са в съавторство, 41 студии и статии, издадени в България и 8-те, публикувани в чужбина. Заедно с многобройните курсове и лекции, които Калинова чете и в ИФ, и в ЮФ на СУ „Св. Кл.Охридски“, и в Художествената академия, това творчество говори за огромна работоспособност на кандидата, за любов и отдаденост към професията на изследовател-историк.

Тези трудове са написани с оглед най-високите критерии за правене на историческо изследване. Калинова използва и анализира в своите работи, като често въвежда за пръв път в научно обръщение, първокласен изворов материал от български архивохранилища като Централния държавен архив, Архива на Министерството на външните работи, Архива на Комисията по досиетата. Наред с това, нейната продукция се отличава с голяма прецизност и добросъвестност при използване на научната литература – българска и чужда – с оглед на разработваните теми. Школувана в традициите на позитивизма, Е. Калинова в своето творчество не им изменя в името на модните увлечения, които са характерни за историческата наука през последните 20 години. Защото не винаги новите методики дават съществени резултати в науката. Това, което най-общо характеризира творчеството на Калинова, в резултат на нейния маниер на работа, е стабилността на поднесените знания. А те са в няколко основни тематични области, в които Калинова, с увереност може да се каже, че прави редица съществени приноси - било като цялостно разглеждане на дадена тема, било като досконално разработване на определен проблем.

Първият тематичен кръг от проблемите на най-новата история, който трайно присъства в творчеството на Калинова, е свързан с културната политика по време на комунистическия режим. Културната политика, особените амбивалентни отношения между властта и интелигенцията след Втората световна война, всъщност станаха обект на научна интерпретация след 1989 г. и привлякоха голям кръг изследователи от различни научни области. Новото, което внасят изследванията на Калинова в отношенията власт-идеология-художественотворческа интелигенция, е от една страна, в опита ѝ да разгледа нещата като процес, в развитие с оглед различните исторически периоди, през които преминават участниците в тази триада. Това най-ярко се проследява в монографията ѝ **„Българската култура и политическият императив 1944-1989 г. С., 2011.”** На второ място, Калинова, според мен, убедително поставя темата в контекста на противопоставянето Изток-Запад, което много влияе върху политическия императив към творците. На трето място, авторката описва определени модели на поведението на творците към политиката на „тоягата и моркова”, която намира различни проявления според нуждите на политическия момент. В разбирането за модел на поведение тя има предвид не само гражданска доблест или конформизъм, но и творчески отговори на натиска. На четвърто място, разработването на тази деликатна тема при Калинова се характеризира със стремеж за отстраненост и отказ от заемане на позицията на съдник на човешките съдби. А това прави книгата ѝ и другите ѝ публикации по темата /в **„История на българите, том 3, С., 2009”**, както и в отделни студии /№ **67, 70, 76, 95, 96** и др. / научно издържани.

Друг проблем на културната политика, който Е. Калинова разработва съвсем логично, е проблемът за висшето образование, т. е. за канала, който дава достъп до статуса на интелегент – коректив или поддръжник на властовия императив. Специално искам да отбележа приносните ѝ работи по история на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в годините на социализма и интерпретацията ѝ на „социалната принадлежност” в достъпа до висше образование като осигурена от режима възможност на голяма част от обществото да промени своя статус, от една страна, а от друга - да бъде сигурна социална база на същата тази власт. /№ **43**,

73/ Те показват, че авторката разглежда културната политика не самоцелно, само с оглед въздействието върху творческата интелигенция, но и с оглед социалните функции на културата в най-общ смисъл на думата. Е. Калинова през последните десет години не изоставя и друга важна тема от творческите си интереси в областта на културната политика – темата за културната пропаганда към Западна Европа, която съвсем убедително интерпретира като част от политическия и идеологически императив на властта в условията на Студената война. /№ 80/

Вторият голям проблемен кръг, в който Е. Калинова прави много съществени приноси в историческото изследване на социализма, е темата за външната политика на българската държава след Втората световна война. На първо място, приносите на авторката са в използване на първокласен изворов материал, който ѝ позволява доста подробно и с нюанси да анализира българската външна политика. На второ място, това са страните, обект на научния ѝ интерес – тя съвсем оправдано отдава своите предпочитания към няколко направления на българската външна политика – към западноевропейските страни, чиято роля и значение нараства съвсем закономерно през годините, и към спорния балкански регион. / № 41, 53, 89, 63, 85 и др./ Особено приноси са многобройните ѝ разработки за българо-югославските и българо-турските отношения през целия период на социализма, които тя обобщава през 2010 г. в обемистата си студия **„Балканската политика на България – предизвикателствата от запад и от юг (1944-1989) /№ 91/**. Това са най-невралгичните отношения тогава, с отражение във вътрешнополитическия живот заради проблемите около малцинствата, затова бяха покрити с табута и не бяха разработвани особено нито в ширина, нито в голяма дълбочина. С отварянето на архивите след 1989 г., тези теми също привлякоха интереса на различни поколения изследователи. Новото при Калинова, приносното в нейните разработки по темата е, че тя не се задоволява само с очертаване на перипетиите в тези отношения, свързани и с опитите за закриване на македонския въпрос в българо-югославските отношения и изселническия въпрос в българо-турските, за туширане и уреждане на тези отношения на принципа на добросъседството, независимо от външнополитическата принадлежност на тези страни. Калинова не се задоволява и да обяснява тези перипетии само с натиска на

блоковата политика. Тя търси и доказва вътрешната употреба на спорните въпроси в българо-югославските и българо-турските отношения и в България, и у нашите партньори, което допълнително затруднява българската дипломация, която трябва да отстоява националните интереси в условията на блоковата политика на Кремъл.

Съвсем естествено интересите и заниманията на Е. Калинова с външна политика я отвеждат към „възродителния процес”, за който заедно с доц. И. Баева, подготвя и издава два тома документи, като снабдява втория том с обширна студия, в която обаче се фокусира отново върху политиката на българската държава към турската етническа общност от 30-те години до началото на 90-те години на XX век, без да разглежда вътрешното развитие на тази общност. /№ 86/

Трети кръг проблеми, не толкова голям по обем, но с голямо значение за развитието на историческата наука, които Е. Калинова разработва, често в съавторство с доц. Искра Баева, засяга прехода от началото на 90-те години. И по специално темата за формиране на паметта за социализма в годините на прехода, за политиките за паметта и на обществото, и най-вече на новите управляващи. /№ 71, 98, 99, 101/

Разглеждайки творчеството на доц. Калинова, не може да не се отбележат „Българските преходите 1939-2010”, С., 2010 (съавтор – И. Баева) - една книга, писана и обогатявана през годините, претърпяла три издания и получила известност в чужбина чрез нейната френска, немска и гръцка адаптация. /№ 40, 42, 45, 46, 47, 48/. Това е и най-цитираната книга на Калинова, която доказва нейната способност да обобщава научнообосновано не само отделни теми, а цели епохи в развитието на България след Втората световна война, което е от голямо значение за всеки претендиращ за академичната длъжност „професор“. Независимо дали нейната визия за епохата се приема от всички в гилдията, тя е цялостна, подплатена с първичен и вторичен документален материал и показва широта и дълбочина в осмисляне на епохата.

Тези качества доц. д-р Е. Калинова е формирала и с професионалното си отношение към историческите изследвания, и в работата си в различни проекти, включително и международни, и в участията си на най-различни научни форуми у нас и в чужбина, и в подготовката и провеждането на лекционните си курсове, и в

работа си с шест докторанти. Вниманието, творческите грижи и възискателност към докторантите, които проявява Калинова, са пословични. Те могат да се видят и в подходящите теми, които определя, и от факта, че досега трима от нейните възпитаници защитиха блестящо дисертациите си. А като общо признание за качеството на нейните научни занимания могат да служат многобройните цитирания на трудовете ѝ, които тя е приложила, в българската и чуждата историческа книжнина.

Имайки предвид посочените достойнства на научната продукция на доц. д-р Евгения Иванова Калинова с абсолютна убеденост предлагам на почитаемото Научно жури да ѝ бъде гласувана академичната длъжност „професор”.

София, 25 юли 2011 г.

доц. д-р Илияна Марчева